

OFFICE OF THE
TAX OMBUD

Ensuring fairness

Mangheniseho
na nkarhi lowu
ku ngkenisiwaka
xikoxo hawona.

XANA I YINI HOFISI YA MULAVISISI WA SWIVILELO SWA XIBALO (OTO)?

- I hofisi leyi nga voyameliki etlhelo ro karhi na ku va leyi tiyimeleke leyi tumbuluxiweke hi Nhlangula 2013;
- Yi endleriwile ku ololoxa swivilelo swa vabari ehenhla ka SARS;
- Yi tiboha ku tiyisa ntshembano na ntshembo vabari eka mafambiselo ya xibalo.

XANA I MIXAKA YIHI YA SWIVILELO LESWI HOFISI YA MULAVISISI WA SWIVILELO SWA XIBALO YI NGA TIRHANAKA NA SWONA?

- Swivilelo ntsena leswi ngenisiweke ehenhla ka SARS; na
- Swivilelo leswi swi fambelanaka na xiphiko xa vukorhokeri, mafambiselo kumbe maendlelo hi SARS.
- Swivilelo swi fanele ku fambelana na matirhelo ya nawu wa xibalo.

SWIKOMBISO SWA SWIVILELO LESWI MULAVISISI WA SWIVILELO SWA XIBALO A NGA TIRHANAKA NA SWONA:

Vukorhokeri – Vayimeri va le senthareni ya tiqingho lava nga pfuniki, lava nga riki na xiphurofexinali kumbe va ri na vuntswana kumbe vatirhi va le rhavini va hluleka ku nyika vuxokoxoko lebyi komberiwaka.

Mafambiselo – Ku nyika xitiviso xa nhlahluvo lexi nga riki na vuxokoxoko lebyi lavekaka byo tanihi vito ra munhu loyi a hlahluviwaka kumbe siku ra nhlahluvo.

Maendlelo – Ku endla nhlahluvo handle ka ku nyika mubari loyi a khumbekaka xitiviso xa nhlahluvo kumbe ku nyika “vuthori bya vandla ra vunharhu” (ku lerisa bangi ya wena ku hakela SARS mali kusuka eka akhawunti ya wena ya bangi) handle ka ku nyika mubari xitiviso xa khume ra masiku.

HI KOMBELA U TEKELA ENHLOKWENI leswaku swivilelo leswi OTO yi nga tirhanaka na swona a swi heleli ntsena eka leswi xaxametiweke laha henhla.

XANA HI SWIHI LESWI MULAVISISI WA SWIVILELO SWA XIBALO A NGA SWI TIRHIKI?

Mulavisisi wa Swivilelo swa Xibalo a nga ka a nga kambisisi:

- Milawu kumbe pholisi ya xibalo.
- Pholisi kumbe matirhelo ya SARS lama hakanyingi ya tirhisiwaka, ematshan'weni ya mpimo lowu hawona ya fambelanaka na nandzu wa vukorhokeri kumbe nandzu wa maendlelo kumbe wa mafambiselo lowu tumbulukaka eka ntirhiso wa milulamiselo ya Nawu wa Xibalo hi SARS.
- Nandzu lowu faneleke ku kanetiwa kumbe ku aphiliwa ehansi ka Nawu wa Xibalo, handle ka nandzu wa mafambiselo lowu fambelanaka na nkaneto kumbe aphili yaleyo.
- Xiboho xa goza ra xinawu kumbe nandzu lowu nga emahlweni ka khoto ya xibalo.

XANA I NKARHI WIHI LOWU U FANLEKE KU NGHENISA XIVILELO EKA MULAVISISI WA SWIVILELO SWA XIBALO?

Endzhaku ka loko mubari a hetile hinkwawo maendlelo ya swivilelo ya SARS, handle ka loku ku ri na swiyimo leswi sindzisaka ku nga endli tano.

XANA U XI NGHENISA NJHANI XIKOXO?

GOZA RA 1: KUMA FOMO YA SWIVILELO:

- Eka Intahnete (www.taxombud.gov.za)
- OTO (Menlyn Corner, 2nd Floor, 87 Frikkie de Beer Street, Menlyn, Pretoria)
- Riqingho (0800662837)
- Fekisi (012 4525013)
- Poso (PO Box 12314, Hatfield, 0028)
- Imeyili (complaints@taxombud.gov.za)

GOZA RA 2: TATISA FOMO LEYI HI VUTALO.

- Tsala xiyimo tanihileswi xi nga xiswona xa xivilelo xa wena hi malongolokelo ya matumbulukelo ku katsa na tinomboro ta milandzu hinkwato leti fambelanaka na xivilelo lexi kusuka eka SARS kutani u khomanisa tidokhumente to seketela hinkwato;
- Tiyisisa leswaku u tirhisa nomboro ya rheberense ya xibalo leyi fambelanaka;

Ku nga si va na mbuyelo lowu naveriwaka, u fanele ku kombisa nkarhi wa xibalo lowu u vilelaka hi mayelana na wona xik. 2016;

- Kombisa mbuyelo wa wena lowu naveriwaka wa xivilelo lexi. Xikan'wekan'we loko fomo leya swivilelo yi kumekile,
- OTO yi ta rhekoda xivilelo lexi kutani yi nyika papila ra ku amukela; naswona
- OTO yi ta teka xiboho hilaha ku nga ta tirhaniwa na xona hakona kumbe yi bumabumela maololoxelo man'wana eka wena.

GOZA RA 3: SAYINA KUTANI U SIKUHATA TIFOMO HINKWATO:

Loko u tirhisa muyimeri, muvileri u fanele ku rhumela; papila ro yimeriwa hi muyimeri wa swa nawu, xikan'we na tikhopi ta pasi leti tiyisisiweke ta muvileri na ta muyimeri.

Papila ro Yimeriwa hi Muyimeri wa swa Nawu ra chichiwa eka webusayiti ya OTO (<http://www.taxombud.gov.za/Documents/POWER%20OF%20ATTORNEY.pdf>).

HI KOMBELA U TEKELA ENHLOKWENI: Loko vumbhoni lebyi nga enelangiki byi nyikiwa, nandzu lowu wu nga ha herisiwa, kumbe muvileri a nga nyikiwa xivandlanene xin'wana ku nyika vumbhoni lebyi faneleke.

GOZA RA 4: XANA HI SWIHI LESWI HUMELELAKA LOKO XIVILELO XI NGENISIWILE?

- OTO yi ta lavisisa nandzu lowu kutani yi tumbuluxa loko xivilelo lexi xi wela endzeni ka xilerisoximfumo xa yona xikan'we na loko xivilelo lexi xi hetile hinkwawo maendlelo ya swivilelo ya SARS, loko swi nga ri tano, loko xivilelo lexi xi nyikile swiyimo leswi sindzisaka ku nga endli tano. OTO yi ta tlhela yi tiyisisa loko mipimo yihi kumbe yihi yi tirha na ku kambisisa loko xivilelo lexi xi amukeleka hi xinawu.
- Loko swivilelo swi kumeka swi ri endzeni ka xilerisoximfumo xa OTO, hikokwalaho ku ri na nhluleko wa vukorhokeri, wa maendlelo kumbe wa mafambiselo kusuka eka tlhelo ra SARS, kutani OTO yi ta bumabumela eka SARS hilaha xiyimo lexi xi faneleke ku ololoxiwa hakona. Papila ra amukelo ri ta rhumeriwa eka muvileri.
- Loko nandzu lowu wu ariwa, papila ra mbuyelo ri ta rhumeriwa eka muvileri ri ri na swivangelo swa ku ariwa.

(NB: Hofisi ya Mulavisisi wa Swivilelo swa Xibalo yi ta endla vulavisisi lebyi tiyimeleke, lebyinene na ku va lebyi nga voyameliki etlhelo ro karhi ku tiyisisa leswaku xivilelo xa mubari ehenhla ka SARS xi ololoxiwa hi ku hatlisa, na/kumbe vuxokoxoko na mbulavurisano swi khomiwa hindlela ya xihundla lexikulu).

XANA HI TIHI TIHAKELO TA KU TIRHISA VUKORHOKERI BYA OTO?

OTO i nhlngano wa Mfumo wa Afrika-Dzonga lowu wu vikaka hi ku kongoma eka Holobye wa Timali naswona yi nyika vukorhokeri bya mahala eka vabari.

XANA VABARI VA NGA FIKELELA MULAVISISI WA SWIVILELO SWA XIBALO?

Swa fana na laha va nga kumaka kona tifomo ta swivilelo (Goza ra 1: Kuma Fomo ya Swivilelo)

Vuxokoxoko
bya hina bya
vutihlanganisi

Adirese ya ndhawu:

Menlyn Corner, 2nd Floor,
87 Frikkie de Beer Street
Menlyn, Pretoria
0181

Riqingho:

0800 662 837 or +27 12 431 9105

Fekisi:

+27 12 452 5013

Adirese ya imeyili:

complaints@taxombud.gov.za

Adirese ya poso:

PO Box 12314, Hatfield, 0028

Thwita:

@TaxOmbud

Facebook:

Office of the Tax Ombud

Instagram:

taxombudsa

XILANDZULANANDZU

Vuxokoxoko lebyi nyikiweke eka dokhumente leyi byi sirheleriwile hi milawu ya nhundu ya vutumbuluxi leyi tirhisiwaka naswona byi nga ka byi nga kandziyisiwi, ku hangalasiwa kumbe ku cinciwa eka swivangelo swa xibindzu. Vuxokoxoko lebyi kumekaka exibukwanini lexi a byi lulamile hi nkarhi wa ku kandziyisiwa kambe byi nga ha va byi cincile endzhaku ka swona. Loko ku tshuka ku va na ku kanakana kwihi kumbe kwihi hi mayelana na vululami kumbe loko u ri hava nkandziyiso lowu wa ha ku vaka kona wa xibukwana lexi hi kombela u bela riqingho eka Senthara ya Vutihlanganisi eka 0800 662 837 ku kuma ntiyisiso. Xibukwana lexi i xa swikongomelo swa vuxokoxoko ntsena naswona a xi tekiwi tanihi xiyelaniso xa xinawu. Ntirhiso wa vuxokoxoko lebyi hi munhu wihi kumbe wihi wu ta va hinkwawo ka wona hi mavonelo ya munhu yaloye. Hofisi ya Mulavisisi wa Swivilelo a yi yimeli, a yi bumabumeli kumbe a yi ringanyeti hindlela leyi nga erivaleni kumbe hindlela leyi tikombaka tano leswaku swikumiwa na vukorhokeri lebyi vuriwaka eka dokhumente leyi byi fanerile eka swidingo swa munhu wihi kumbe wihi wo karhi. Hofisi ya Mulavisisi wa Swivilelo a yi amukeli vutihlamuleri byihi kumbe byihi hikwalaho ka ku lahlekeriwa, ku onhakeriwa, tihakelo na swihakeleriwa swihi kumbe swihi, loku nga vaka ku kumekile kumbe ku byarhiwile hi ku kongoma kumbe hindlela leyi nga kongomiki hikwalaho ka xihoxo kumbe ka leswi siyiweke swihi kumbe wihi eka dokhumente leyi.

NB: Vuxokoxoko lebyi a byi sivi nawu wihi kumbe wihi naswona vahlayi lava nga na ku kanakana hi mayelana na xiphemu xihhi kumbe xihhi xa vuxokoxoko lebyi kombisiweke eka xiletelo lexi va fanele ku yelanisa eka milawu leyi fambelanaka, kumbe va lava vonelo ra ximfumo kusuka eka munhu loyi a thwaseke hi ku ringanela.